

УДК 323.28

МРНТИ 11.25.41

Нургалым К.С.¹, Абрешева С.М.¹, Жарқыннұр Ж.¹

Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының

БІР БЕЛДЕУБІР ЖОЛ ЖОБАСЫНДАҒЫ КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫН ДАМУДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРНЫ МЕН РӨЛІ

Аңдатпа

Мақала Қазақстан республикасының “Бір белдеу, бір жол” жобасындағы көлік инфрақұрылымын дамытудағы маңызды орны мен рөлі қарастырылады, “бір белдеу, бір жол” бастамасы Қытай мен Еуропа елдерінің арасында сауда-сатық экономикалық құқықтық жағдайы мен байланстарды айқындайды. Екі ел бірлестігін ынтымағын нығайтуды, жүзеге асырады, Қазақстан осы маршруттағы маңызды рөлін және транзиттік хаб ретінде қызметтер атқарады, орта азия мемлекеттеріне Қазақстан арқылы көптеген көлік дәліздері өтеді, бұл елдің экономикалық әлеуметін артырады, аймақтық өңірлік ынтымақтастықты, өркейтуге дамытуға септігін тигізеді. Мақалада Қазақстанның көлік инфрақұрылымын жетілдіру және дамыту бағытында негізгі жобалары, халқаралық құқықтық сақтай отырып дамыту, “Нұрлы жол” бағдарламасы батыс – Еуропа батыс - Қытай, Транскаспий бағыты бойынша негізгі көлік дәліздері талданады. Қазақстанның логистика және көлік саласындағы бастамалары елді жаһандық сауда желілерінің маңызды бір бөлігіне айналдыруға маңызды рөл атқарады.

Кілт сөздер: бір белдеу, бір жол, жібек жолы, халықаралық құқық, шегара көлік құқықтары, Еңбек және адам құқығы, ШЫҰ, Нұрлы жол.

Нургалым К.С.¹, Абрешева С.М.¹ Ж.Жарқыннұр¹

Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им.Абая

ПОЗИЦИЯ И РОЛЬ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В РАЗВИТИИ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ПРОЕКТЕ «ОДИН ПОЯС – ОДИН ПУТЬ»

Аннотация

В статье рассмотрено место и роль Республики Казахстан в развитии транспортной инфраструктуры в проекте «Один пояс, один путь», инициатива «Один пояс, один путь». Определена правовая ситуация отношений Китайской Народной Республики и Республики Казахстан, а также их взаимодействия со странами Европейского Союза. Авторами анализируются основные проекты по направлению совершенствования и развития правовой базы транспортной инфраструктуры Казахстана, в соответствии с международным правом, такими как, программа «Нурлы жол», транспортные коридоры по направлению Запад – Европа, Запад – Китай.

Ключевые слова: Республика Казахстан, Шелковый путь, международное право, международные договора, региональные договора, сотрудничество, трудовые права и права человека, ШОС, Нурлы жол.

Nurgalym K.S.¹, Abresheva¹, S.M., Zharkynnur J.¹

¹Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU Almaty, Republic of Kazakhstan

THE POSITION AND ROLE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE IN THE ONE BELT ONE ROAD PROJECT

Abstract

The article examines the place and role of the Republic of Kazakhstan in the development of transport infrastructure in the “One Belt, One Road” project, the “One Belt, One Road” initiative.

The legal situation of relations between the People's Republic of China and the Republic of Kazakhstan, as well as their interaction with the countries of the European Union, has been determined.

The authors analyze the main projects aimed at improving and developing the legal framework of the transport infrastructure of Kazakhstan, in accordance with international law, such as the Nurlı Zhol program, transport corridors in the direction of West - Europe, West - China.

Key words: Republic of Kazakhstan, Silk Road, international law, international treaties, regional treaties, cooperation, labor rights and human rights, SCO, Nurlı Zhol.

Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері екі мемлекеттің қарым-қатынасына маңызды рөл атқарады. «Бір белдеу, бір жол» бастамасы, оның тарихы, және Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың дамуы. 2013 жылы Қытай Халық Республикасының төрағасы Си Цзиньпин ұсынған жоба Еуразияны байланыстыруға бағытталған экономикалық стратегия. Қазақстан өзінің стратегиялық географиялық орны мен транзиттік әлеуеті арқылы жобаның негізгі қатысушыларының біріне айналды.

Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар халықаралық құқық қағидаларына негізделген, бұл екі елдің бейбіт және өзара тиімді ынтымақтастыққа ұмтылысын анықтайды. Қарым-қатынастарды реттеу барысында екі ел саяси, әлеуметтік және халықаралық құқықтың басты қағидаларын сақтауды өзара келісті, осы қағидаларға сәйкес жұмыс жасайды. Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасы Қазақстан үшін стратегиялық маңызға ие, Жоба Еуропа мен Азия арасындағы транзиттік хабқа айналуы көздеп отырған Қазақстанның көлік инфрақұрылымын дамыту арқылы әлемдік сауда мен көлік желісінде маңызды орын алуына мүмкіндік береді.

Бұл зерттеуде Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтық негіздері, «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен көлік инфрақұрылымын дамытудағы орны қарастырылады. Бір белдеу, бір жол» бастамасы жол бойындағы мемлекеттердің әлеуметтік және экономикалық дамуына, олардың қарым-қатынастары мен байланыстарына үлкен әсер етеді. Орта азия Мемлекеттері арасындағы өзара ынтымақтастық пен сенімділікті нығайтып, жұмысқа тарту мәселелерін шешуде маңызды рөл атқарады. Осы бастама Қытай мен Қазақстан арасындағы байланыстардың дамуына да үлкен мүмкіндік береді. Ақпараттық құрылымның дамуына оң ықпалын тигізеді және елдер арасындағы байланыстарды нығайтады. «Бұл бастама Азия, Еуропа, және Африкадағы мемлекеттердің қатысуымен көлік инфрақұрылымын дамыту, экономикалық және сауда байланыстарын нығайту мақсатын көздейді. Қазақстан үшін бұл жоба – тек экономикалық өсімді қамтамасыз ету мүмкіндігі ғана емес, сонымен қатар аймақтық және халықаралық экологиялық және әлеуметтік стандарттарды енгізу алаңына айналды.

Зерттеудің әдіснамалық негіздемелері ретінде ғылыми және арнайы зерттеу әдістері қолданылады ғылыми ізденістердің негізінде Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері және «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен орны әлеуметтік құқықтарын реттеуде теңдей ұсынылады, зерттеудің кәзіргі жағдайында түгелдей дамытуға мүмкіндік береді. Қазақстан мен Қытай арасындағы халықаралық құқықтың негіздері және «Бір белдеу, бір жол» жобасындағы Қазақстанның құқықтық рөлі мен орны, Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынас соңғы жылдары жоғары деңгейде дамыды. Көптеген салада — экономика, көлік, логистика және инфрақұрылым бағытында тығыз ынтымақтастық орнағанына, жан-жақты талдау жасалды.

Қазақстан табиғат ресурстарына бай ел ретінде «Бір белдеу, бір жол» жобасына қатысуды қоршаған ортаға сәйкесе отырып, жауапкершілікпен қарау арқылы жүзеге асыруға күлшыныс білдірді. Қазақстан үкіметі жобаларды іске асыру барысында халықаралық экологиялық стандарттарды, соның ішінде Париж келісімінің шарттарын сақтау талаптарын жолға қояды. Бұл елдің экологиялық саясатындағы маңызды қадамдардың бірі болып табылады. Мемлекеттердің Егемендігі мен Аумақтық Тұтастығы, Халықаралық құқықтың маңызды

қағидаларының бірі – мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығы. Қазақстан мен Қытай өзара қарым-қатынастарында осы қағиданы негізге алып, әрбір мемлекеттің ішкі ісіне араласпау және аумақтық тұтастықты құрметтеу қағидаттарын қатаң сақтайды[1,208 б]. Бұл қағида екі ел арасындағы сенімді қарым-қатынастарды нығайтуға, сонымен қатар аймақтық тұрақтылықты сақтауға көмектеседі.

Қазақстан мен Қытай шекаралас мемлекеттер ретінде өздерінің шекаралық аумақтарына байланысты мәселелерді бейбіт жолмен және келіссөздер арқылы шешуге тырысады. Мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығын құрметтеу халықаралық қатынастардағы тұрақтылықты қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі болып табылады. Тең құқықтық серіктестік Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар тең құқықтық қағидасына негізделген. Бұл қағидаға сәйкес, екі ел өзара сыйластық және тең құқық негізінде әрекет етеді. Қарым-қатынастарда бір тараптың екінші тараптың үстінен басымдыққа ие болмауы осы қағиданың негізгі мәні болып табылады. Бұл серіктестік Қазақстан мен Қытай арасында ұзақ мерзімді ынтымақтастық орнатуға, өзара пайда мен тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді.

Нәтижелер мен талқылаулар. Қазақстандық зерттеушілер Е.Ә.Керімбаев., Н. Шарыпқазы өз зерттеулерінде “Бір белдеу, бір жол” бастамасының Қазақстан экономикасына ықпалын қарастырады. Олар Қазақстанның көлік және инфрақұрылым саласындағы мүмкіндіктерін атап өтіп, бұл жобаның елдің транзиттік әлеуетін арттырудағы рөлін зерттейді.

Қытайлық сарапшы Чжао Хуашэн Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастардың дамуын және “Бір белдеу, бір жол” бастамасының екі елге тигізетін экономикалық және саяси әсерін қарастырады. Оның зерттеулері Қытайдың Орталық Азия елдеріне стратегиялық көзқарасын және Қазақстанның осы бастамадағы маңызын дәлелдейді.

Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпиннің “Бір белдеу, бір жол” бастамасының негізін салған сөзінде, осы жобаны екі елдің бірлесе пайдалануы, жаңа мүмкіндік деп бағалады.

Тең құқықтық серіктестік қағидасы әрбір елдің ұлттық мүдделерін ескере отырып, екі тарап үшін де әділ және тұрақты келісімдерге қол жеткізуге мүмкіндік береді[2,17 б]. Қазақстан мен Қытай осы қағиданы сақтау арқылы өзара сенімге негізделген байланыстарын нығайтып келеді. Өзара тиімділік қағидасы халықаралық қарым-қатынастардағы маңызды аспектілердің бірі болып табылады. Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың басты мақсаты – екі елдің де экономикалық және әлеуметтік дамуына үлес қосу. Бұл қағидаға сәйкес, тараптар әрбір жобада немесе бастамада өзара тиімділік пен пайдаға қол жеткізуді көздейді. “Бір белдеу бір жол” жобасы осы қағиданың жарқын мысалы ретінде саналады, онда Қазақстан мен Қытайдың көлік, логистика және экономикалық салаларда өзара тиімді ынтымақтастық орнатып, екі елдің де экономикасына оң әсер ететін нәтижелерге қол жеткізуде.

Мемлекеттер Арасындағы Бейбітшілік пен Қауіпсіздік Қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидаларына негізделген. Екі ел де аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықты қолдайды. Бұл қағидаға сәйкес, Қазақстан мен Қытай қауіпсіздік саласында бірлесіп жұмыс істеуге, сондай-ақ қауіпсіздікке қатысты мәселелерді халықаралық құқық нормаларына сәйкес бейбіт жолмен шешуге тырысады. “Бір белдеу, бір жол” жобасы осы қағиданың жарқын мысалы ретінде саналады, онда Қазақстан мен Қытайдың көлік, логистика және экономикалық салаларда өзара тиімді ынтымақтастық орнатып, екі елдің де экономикасына оң әсер ететін нәтижелерге қол жеткізуде.

Мемлекеттер Арасындағы Бейбітшілік пен Қауіпсіздік Қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидаларына негізделген[3]. Екі ел де аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықты қолдайды. Бұл қағидаға сәйкес, Қазақстан мен Қытай қауіпсіздік саласында бірлесіп жұмыс

істеуге, сондай-ақ қауіпсіздікке қатысты мәселелерді халықаралық құқық нормаларына сәйкес бейбіт жолмен шешуге тырысады.

Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ШЫҰ) аясындағы бірлескен әрекеттер Қазақстан мен Қытайдың бейбітшілік пен тұрақтылықты сақтауға деген ниетін көрсетеді. Бұл ұйымның шеңберінде мемлекеттер экстремизм, терроризм және сепаратизм сияқты қауіп-қатерлерге қарсы күресуде тығыз байланыста жұмыс істейді.

ШЫҰ туралы келісімдер; Халықаралық қауіпсіздік бойынша ғылыми еңбектер. Халықаралық арбитраж институттарының ережелері[4]. Халықаралық сот туралы деректер. Халықаралық құқық қағидалары Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар халықаралық құқық қағидаларына негізделеді.

Тең құқықтық серіктестік және өзара тиімділік бұл бөлімде Қазақстан мен Қытай арасындағы экономикалық ынтымақтастықтың халықаралық құқыққа сәйкес жүзеге асырылуы талқыланады. Қазақстан «тең құқықтық серіктестік» принципін басшылыққа ала отырып,

Инвестицияларды қорғау және халықаралық міндеттемелер инвестиция жобаларды қорғау халықаралық құқықтың негізгі қағидаларының бірі. Қазақстан мен Қытай арасындағы инвестицияларды қорғау туралы келісімдерге сәйкес, шетелдік инвесторлардың құқықтарын қорғау халықаралық арбитраж арқылы жүзеге асырылады. Инвестицияларды қорғау нормалары екіжақты инвестициялық келісімдерде және халықаралық конвенцияларда бекітілген. “Оның көзқарасы бойынша, Қазақстанның экономикалық байланыстары бірнеше мемлекеттің ұлттық жобалары арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

Қазақстанның транзиттік дәліз ретінде орны ерекше, себебі ол Қытайдан Еуропаға бағытталған тауарлар тасымалындағы негізгі маршруттардың бірі болып табылады. Осы жоба аясында еліміз арқылы өтетін жүк тасымалы көлемі ұлғайып, елдің экономикасына қосымша кіріс әкеледі. Осыған орай, Қазақстан Көлік инфрақұрылымының дамуы және халықаралық стандарттарға сай келетін логистикалық орталықтардың құрылуы транзиттік тасымалдың сапасын жақсартуға септігін тигізеді. Сонымен қатар, жоба аясындағы әрбір қатысушы тараптың құқықтары мен міндеттері айқындалып, тасымалданатын жүктердің қауіпсіздігі, жолдағы инфрақұрылымның жағдайы және транзиттік еркіндік қамтамасыз етіледі.

Қазақстан үшін халықаралық көлік және логистика саласындағы құқықтық нормалар елдің экономикалық әлеуетін арттырумен қатар, Орталық Азиядағы маңызды көлік орталығы ретінде беделін нығайтады. Бұл нормаларды сақтау Қазақстанның Еуропа мен Азия арасындағы сауда байланыстарын дамытудағы негізгі серіктестердің бірі ретіндегі рөлін арттырады.

Экологиялық және әлеуметтік стандарттар Қазақстан «Бір белдеу, бір жол» жобасының аясында қоршаған ортаға әсерін азайту және халықаралық экологиялық стандарттарды сақтау бойынша талаптарын алға тартады. Қазақстан халықаралық экологиялық конвенцияларды, соның ішінде Париж келісімін сақтауды талап етеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясындағы экологиялық саясаты бірнеше негізгі мақсаттарды қамтиды. Алдымен, мемлекет халықаралық экологиялық стандарттарды ұстануды талап етеді. Бұған атмосфераның ластануын азайту, су ресурстарын тиімді пайдалану, биологиялық әртүрлілікті қорғау және энергия көздерін экологиялық таза түрде дамыту шаралары кіреді. Экологиялық қауіпсіздік пен ресурстарды сақтау – Қазақстанның экологиялық саясатындағы негізгі басымдықтар, бұл жоба арқылы ел өз міндеттемелерін жүзеге асыруға тырысады, Қазақстан жергілікті халықтың әл-ауқатына оң әсер ету мақсатында әлеуметтік стандарттарды да алға тартады[5]. Қазақстанның халықаралық Міндеттемелері Қазақстан экологиялық саясатта халықаралық міндеттемелерді сақтауға үлкен мән береді. Атап айтқанда, мемлекет Париж келісімі мен басқа да халықаралық конвенцияларға қосылу арқылы көмірқышқыл газының шығарындыларын азайтуға, жаңартылатын энергия көздерін дамытуға және экологиялық тұрақтылыққа қол жеткізуге бағытталған қадамдар жасайды. “Бір

белдеу, бір жол” жобасына қатысу барысында Қазақстан осы келісімдердің талаптарын сақтау арқылы халықаралық деңгейде өз беделін нығайтады.

Еңбек және Адам Құқықтары Қазақстан мен Қытай Қатынасында арасындағы экономикалық және инфрақұрылымдық жобалар соңғы жылдары айтарлықтай қарқын алды. Бұл жобалар екі ел арасындағы байланыстарды нығайтып қана қоймай, аймақтық экономикалық дамуды ілгерілетуге де бағытталған[6]. Алайда, мұндай ірі жобаларды жүзеге асыру барысында халықаралық еңбек стандарттары мен адам құқықтарын сақтау өзекті мәселе болып отыр.

Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы: Ынтымақтастықтың Негізі ШЫҰ 2001 жылы құрылғаннан бері аймақтағы қауіпсіздікті қамтамасыз етуге және көпжақты ынтымақтастықты дамытуға бағытталған негізгі халықаралық ұйымдардың бірі болып келеді. Қазақстан, Қытай және ұйымның басқа мүшелері терроризм, экстремизм және сепаратизммен күресуді, трансшекаралық қылмыстарды болдырмауды, тұрақты экономикалық дамуды қолдауды мақсат етеді[7]. Бұл ұйымның шеңберінде қабылданған шаралар халықаралық құқық нормаларына сәйкес жүзеге асырылады, бұл өз кезегінде аймақтағы бейбітшілікті қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстанның Қытаймен Ынтымақтастығы және Қауіпсіздік Мәселелері Қазақстан Қытаймен ынтымақтастығы барысында аймақтық қауіпсіздікке ерекше мән береді. Елдер арасындағы өзара түсіністік және сенім, соның ішінде ШЫҰ аясындағы көпжақты кездесулер мен келіссөздер арқылы нығая түсуде. Бұл ынтымақтастық аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қолдауға, екі ел арасындағы экономикалық және әлеуметтік байланыстарды нығайтуға ықпал етеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясында экологиялық және әлеуметтік стандарттарды сақтау жөніндегі саясаты – елдің тұрақты даму стратегиясындағы маңызды рөлімен қадамдары Қазақстан халықаралық экологиялық және әлеуметтік талаптарды қоя отырып, жобаға қатысушы басқа мемлекеттер үшін жауапты келісімдер рөл атқарады. Қоршаған орта мен мемлекеттердің дамуына бағытталған бұл шаралар елдің ішкі және халықаралық беделмен ынтымақтастығын дамытады.

Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынастардың тұрақтылығы мен ұзақ мерзімділігі халықаралық құқық қағидаларына негізделгендігі айқындалған. Мемлекеттердің егемендігі мен аумақтық тұтастығын құрметтеу, тең құқықтық серіктестік, өзара тиімділік, бейбітшілік пен қауіпсіздік қағидалары екі ел арасындағы байланыстардың негізгі тірегі болып табылады. Бұл қағидаларды сақтау Қазақстан мен Қытайдың халықаралық аренадағы беделін нығайтып, олардың аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қосқан үлесін көрсетеді.

Қазақстанның “Бір белдеу, бір жол” жобасы аясында транзиттік дәліз ретіндегі рөлі көлік және логистика саласындағы халықаралық құқықтық нормаларды сақтау арқылы нығаяды. Қазақстан БҰҰ-ның транзит еркіндігі туралы конвенцияларына және Еуропалық экономикалық комиссияның көлік келісімдеріне сәйкес, көлік инфрақұрылымын дамытуды және транзиттік құқықтарды қамтамасыз етуді басты орынға қояды. Бұл бастама Қазақстанның халықаралық көлік және транзит саласындағы беделін арттыруға, экономикалық дамуына және халықаралық серіктестікті нығайтуға үлес қосады.

Қазақстан мен Қытай арасындағы аймақтық қауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық халықаралық құқық нормаларына және Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы аясындағы келісімдерге негізделген. Бұл ынтымақтастық аймақтағы бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге және ортақ қауіп-қатерлерге қарсы тұруға бағытталған. Халықаралық құқық қағидаларына сүйене отырып, Қазақстан мен Қытай арасындағы қауіпсіздік ынтымақтастығы одан әрі дамып, аймақтағы тұрақтылықты қолдауға үлес қосады.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

1. Байпаков К., Нұржанов А. *Ұлы жібек жолы және ортағасырлық Қазақстан*. Алматы: Қазақстан, 1992. – 208 б.
2. Е.Ә.Керімбаев Е.Ә. *Қазақстанда «Бір белдеу-Бір жол» аясында Қытай тілі мен мәдениетінің қарқынды таралуы» ҚазҰУ Хабаршысы. Заң сериясы 85.№2. 2018ж. 17 б.*

3. Ақ кітап: «Бір белдеу, бір жол» бастамасы жаһандық сауданың дамуына ықпал етті <http://www.kaz.people.cn/n3/2023/1010/c416681-20081730.html> [Электрондық ресурс]
4. GlobalReview https://www.siis.org.cn/updates/cms/old/shqjwt201512107417/UploadFiles/file/20161223/%E5%9B%BD%E9%99%85%E5%B1%95%E6%9C%9B2016%E5%B9%B4%E7%AC%AC5%E6%9C%9F%20%E6%AD%A3%E6%96%87.pdf?sid_for_share=99125_3 [Электрондық ресурс]
5. Чжан Вэй. "China's Silk Road Economic Belt and Its Impact on Central Asia Security" – Қытайдың "Бір белдеу, бір жол" жобасы және оның Орталық Азияның қауіпсіздігіне әсері туралы.
6. Париж келісімі. "БҰҰ Климаттың өзгеруі жөніндегі негіздемелік конвенциясы. 2015.
7. Жансүгіров, А. «Қазақстанның тұрақты даму стратегиясы: Экологиялық аспектілері.» Қоршаған орта және тұрақты даму. Алматы. 2020. ж 49 б.

References:

1. Baipakov K., Nurzhanov A. The Great Silk Road and Medieval Kazakhstan. Almaty: Kazakhstan, 1992. - 208 p.
2. E.A. Kerimbaev E.A. Rapid spread of Chinese language and culture in Kazakhstan within the framework of "One Belt, One Road" KazNU Herald. Law series 85. No. 2. 2018 17 p.
3. <http://www.kaz.people.cn/n3/2023/1010/c416681-20081730.html> [Electronic resource]
4. GlobalReview https://www.siis.org.cn/updates/cms/old/shqjwt201512107417/UploadFiles/file/20161223/%E5%9B%BD%E9%99%85%E5%B1%95%E6%9C%9B2016%E5%B9%B4%E7%AC%AC5%E6%9C%9F%20%E6%AD%A3%E6%96%87.pdf?sid_for_share=99125_3 [Electronic resource]
5. Zhang Wei. "China's Silk Road Economic Belt and Its Impact on Central Asia Security" is about China's "One Belt, One Road" project and its impact on the security of Central Asia.
6. The Paris Agreement." UN Framework Convention on Climate Change. 2015.
7. Zhansukirov, A. "Sustainable Development Strategy of Kazakhstan: Environmental Aspects." Environment and sustainable development. Almaty. 2020. y 49 p.